

A Kapujanincs Átjáró 15. koanjának elemzése

A *koan* a csan buddhizmus (Japánban *zen*, Koreában *seon*) egyik eszköze a hirtelen megvilágosodás elérésére. A csan a 6. században jelent meg Kínában, szakítást jelentett a mahájána iskolák szövegalapú gyakorlatával, hangsúlyát az egyéni elmélkedésre helyezte, bár betartotta a buddhizmus alapelveit, mint például a Négy Nemes Igazságot.

A *koan* szószerinti jelentése „bíróági eset”, Miklós Pál¹ magyar fordításában „példázat”, hiszen egy anekdotaként ismert történetet alkalmaznak a megvilágosodás felé tartó szerzetesek előrehaladásuk segítéséhez. Általában mester és tanítvány közötti párbeszédet ír le, mely során valamilyen probléma vetődik fel. A koreai kifejezés a *hwadu*, amely elmélyülést jelent, Batchelor² meglátása szerint szinonimaként alkalmazható a *koanra*, mivel fő célja az elmélyülés elősegítése. Jellemző csan paradoxon, hogy bár az írásos művekre igen kevés hangsúlyt helyeztek, szöveggyűjteményeket használtak.

A *Kapujanincs átjárót* Vumen Huikai készítette, 1229. január 31.-én került nyomtatásra³, 48 *koan*t tartalmaz. Huikai a Ju-ce kolostor vezetője volt ekkor, maga is kommentálja a *koan*okat, verses és prózai formában.⁴

A tizenötödik *koan* története szerint a 10. században élt Tung shan beállított a híres Yun yen mester kolostorába, hogy tanulna tőle. A mester megkérdezte, merről érkezett, nyugaton és északon is járt más kolostorokban. Yun yen mester hatvan botra ítélte. Másnap Tung shan kérdezte a mestert, mivel érdemelte ki, mire az rákiáltott, miért csavarog. Ez elérte Tung shannál a megvilágosodást.

Miklós Pál és Teisho⁵ is egyetért abban, hogy a történet fő tanulsága az, hogy a gyakorló csakis önmagára számíthat a csan gyakorlatban. Hiába jár mesterről mesterre, ha önmaga nem

¹ Miklós, Pál: 1987 *Kapujanincs Átjáró*. Békéscsaba, Helikon pp 154, 162

² Batchelor, Stephen. 1985. 'Introduction to the Korean Zen Tradition', in Kusan Sunim, *The Way of Korean Zen*. New York & Tokyo, Weatherhill. pp. 3-56

³ Miklós p 45

⁴ Miklós p 46

⁵ Kōun, Yamada: 1990 *The gateless gate: the classic book of Zen koans*. USA, Wisdom Publications

merül el önmagában. Ezzel az attitűddel visszanyúlnak a korai buddhizmus felfogására, mely első sorban az egyén megvilágosodására koncentrálnak. Jelen van ezen kívül a csan meghökkentő módszere és az erőszak mint a megvilágosodás útjai. Miklós Pál felhívja a figyelmet arra a rejtett szójátékra, hogy a főhős nevében kelet szerepel, és arra nem járt. A buddhizmus életközeli és humoros vonása is kiütözik a történetből.

A buddhizmus egy másik elve, a helyes megértés is megfigyelhető, hiszen a tanítványnak tudnia kell a helyes irányokat ahhoz, hogy elérje a megvilágosodást.

Vumen felveti azt a kérdést, hogy megérdemelt volt-e a botütés⁶. Ha a Mester kiszabja, az egész kolostor megérdemelte volna, ha pedig igazságtalannak tartjuk, egy megvilágosodott mestert nevezünk hazugnak. Az efféle paradoxonok kulcsszerepet játszanak a *koan* alapú elmélyedésben. A dualisztikus szemlélet letöréséhez jelenthetnek utat.

Teisho kommentárja szerint Yun yen mester kérdései arra irányultak, hogy megszűnt-e már Tung shan dualisztikus, hétköznapi szemlélete. A Mester nem látta jelét megvilágosodásnak, ezért ítélte botütésre. Mint Teisho megjegyzi, az, hogy végül nem verette meg, kegyetlenebb szidást eredményezett. Tung shan kérdése gyermeki egyszerűsége utal.

A *Kapujanincs Átjáró* 15. koanja a maga miniatűr példázatával is bemutatja, annak ellenére, hogy írott formában őrződött meg, aktív részét képezi a csan felfogás állandóan változó, az egyénhez alkalmazkodó felfogásának

---

⁶ Miklós pp.74-77, p 58

Forrásjegyzék

Batchelor, Stephen: 1985. Introduction to the Korean Zen Tradition, in Kusan Sunim, *The Way of Korean Zen*. New York & Tokyo: Weatherhill. pp. 3-56.

Kōun, Yamada: 1990. *The gateless gate: the classic book of Zen koans*. USA, Wisdom Publications

Miklós, Pál: 1987. *Kapujanincs Átjáró*. Békéscsaba. Helikon